

allerede er fremhævet af den ærede Ordfører, flere; nogle af dem ere vigtigere end andre, og skønt ogsaa jeg er tilbøjelig til at tro, at der egentlig kun er eet Punkt, som er af den Betydning, at det har vist sig absolut umuligt at komme til Forstaaelse derom, og skønt ogsaa jeg tror, at hvis man havde kunnet komme til en Forstaaelse om dette ene Punkt, vilde man ogsaa have kunnet komme til Forstaaelse om de andre. — Jaa vil jeg dog gerne tilføje, at jeg ogsaa tillægger de andre Punkter, som der ikke er opnaaet Forstaaelse om, stor Betydning. Og jeg nærer nogen Frygt for, at dersom Folketinget til alle de Indrømmelser, det allerede har gjort i Udvalget, endvidere skulde have gjort de Indrømmelser paa disse andre Punkter, som vare fornødne, for at der i det hele kunde være opnaaet Øverenskomst, vilde den hele Lov være bleven i den Grad barberet, at den af den store jævne Befolkning vilde være bleven modtaget med meget blandede Følelser.

Heller ikke mener jeg — og deri er jeg enig med den ærede Ordfører — at der nu er Grund til at kaste Vold med Skylden; man kan vist her bruge det gamle Ord: „Mange om Skylden og flere om Skaden“. Det eneste, jeg vil sige om Skylden, er dette, at det, som efter min Opfattelse har givet Anledning — om end det maatte ikke er den dybere Grund — til, at denne Lov er strandet, er den Fortolkning af Kaldelsesbestemmelsen i Lovens af 8de Marts 1856, som Administrationen har indført. — Man har til Forvar for denne Fortolkning gjort gældende, at den ganske vist ikke stemmer med Lovens Ord, men at den stemmer med Lovens Aand, og at det er det vigtigste. Men det er en farlig Sag at begynde at fortolke Love ikke efter, hvad der staar i dem, men efter, hvad man mener, deres egentlige rette Mening er. Thi naar Ordene ere klare — og de ere meget klare i den paa gældende Bestemmelse i Lovens af 1856 — Jaa kan der dog samles en almindelig Forstaaelse derom. Skal man derimod til at gøre gældende, hvad Lovens Aand er, Jaa er Lovens Aand noget for den ene og noget andet for den anden; Jaa kommer der store Misforstaaelser og stor Misforståelse. Og dette, at denne Fortolkning er bleven praktiseret og opretholdt, og at der fra det høje Landstings Side er stillet den Forderung, at noget i Retning af, hvad denne Fortolkning har givet, men som ikke staar i Lovens, maatte kunne slaas fast ved den her foreliggende Lov, er efter min Mening den egentlige Anstødssten for denne Lov; det er den Tude, som har væltet det store Læs. Jeg mener,

at ogsaa den Erfaring, vi her have gjort, maatte danne en lærerig Abvarsel imod i Fremtiden at anvende Love i Modstrid med, hvad de indeholde. Lad være, at man kan være misfornøjet med saadanne Love; det eneste rigtige er utvivlsomt at gennemføre dem loyalt, Jaa længe de bestaa, og søge at forandre dem, hvis man ikke er tilfreds med dem; alt andet hæver sig.

Hvad nu Fremtiden angaar, vil jeg ikke sige andet derom, end at jeg lige Jaa lidt som den ærede Ordfører vil tale forhaabningsfulde Ord om, hvad der muligvis kunde naas til næste Aar, naar vi fik bedre Tid. Jeg er ikke Jaa sikker som han paa, at naar vi havde haft 14 Dage til, vilde vi have haft en Skolelov; det ved jeg ikke, og jeg er ikke sikker derpaa. Men jeg vil gentage, hvad jeg ogsaa før har sagt, at efter at Bestræbelserne for at Jaa Lovens igennem denne Gang, da der jo dog er sat betydeligt ind derpaa, og da vi nu i 3 Uger Jaa godt som ubelukkende have haft Rigsdag derpaa, ere strandede, nærer jeg megen Tvivl om, at det ad Aare vil lykkes at gennemføre en Skole-reform paa det samme Grundlag. Derfor mener jeg ikke, at man haabløs skulde lægge Hænderne i Skødet og tænke, at Jaa er der ingen Ting at gøre, Jaa maa vi blive ved det gældende i en længere Aarrække. Det tror jeg ikke; jeg mener, at man paa andet Maade maatte kunne afhjælpe de værste Brøst. Først maa man, selv om der ogsaa med Hensyn til Vønningerne kan være delte Meninger, dog vist fra alle Sider kunne komme til Forstaaelse om, at de Mænd, som arbejde i Skolens Tjeneste, bør stilles Jaaledes, at de kunne føre en menneskelig Tilværelse, have det fornødne uden at skulle kæmpe med daglige Næringsjorger. Jeg tror ogsaa, at man om end maatte paa anden Maade, vilde kunne naa dertil, selv om man ikke Jaaar en Lov som denne gennemført. — Jeg haaber fremdeles, at den Tanke, som er kommen frem gennem denne Lov, at Staten, Jaaledes som de økonomiske Forhold for Tiden ere her i Landet, bør være medvirkende dertil, bør komme Kommunerne til Hjælp dermed, fremdeles maa blive opretholdt. — Endelig vil jeg for mit eget Vedkommende tilføje, at jeg vil haabe, at man under de fortsatte Forhandlinger om dette Emne vil erindre, at det ideelle egentlig ikke er det, at det offentlige indretter en stor Skole, og gæmner Jaa vidt muligt alle Børn i Landet ind i den for at give dem en ensartet Opdragelse, men at Idealet vilde være, om Befolkningen selv med Lyft og Iver tog denne Opgave op, og jeg haaber, at man under kommende Forhandlinger ogsaa vil